

Зовнішньополітична стратегія в дії. Обираємо європейський напрям

Юлія ЦИРФА

4

Процеси імплементації української євроінтеграційної стратегії, намагання гармонізувати національне законодавство з аналогами, що існують у ЄС, а також запровадження європейських стандартів у бізнесовій, економічній та соціальній сферах набирають дедалі більших обертів з наближенням саміту Ініціативи «Східне партнерство», який має відбутися у Вільнюсі 28–29 листопада 2013 року, адже саме ця зустріч повинна зрештою вирішити долю Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Тож, зважаючи на те, що 18 вересня 2013 року Кабінет Міністрів України схвалив проект Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, уже 23 вересня представники країн – членів ЄС визначилися щодо процедури тимчасового застосування цього документа. Згідно зі схваленим рішенням частина Угоди щодо ЗВТ може виконуватися одразу ж після її підписання. Однак політична складова Угоди про асоціацію може бути застосована лише наполовину, бо в жовтні ще має бути проведено оцінку підготовки України до підписання документа, під час якої відбудеться розгляд законодавства, схваленого Верховною Радою, в частині його відповідності європейським стандартам. Остаточне рішення про підписання/непідписання угоди з Україною має бути схвалено на засіданні Ради міністрів закордонних справ держав – членів ЄС 21 жовтня.

До цього часу український парламент повинен схвалити законопроекти, що стосуються реформування судової системи та прокуратури, регулювання засад проведення виборів і доступу політичних партій до публічних засобів масової інформації. Крім того, на порядку денному й досі залишається «питання экс-прем'єр-міністра Юлії Тимошенко». По суті, його вирішення планується на середину жовтня, тобто вся надія покладається на результати роботи спеціальної місії Квасневського-Кокса, котра ще працює в Україні. Однак унаслідок чергового приходу до влади в Німеччині 22 вересня 2013 року блоку ХДС/ХСС (Християнсько-демократичний

союз/Християнсько-соціальний союз) на чолі з Ангелою Меркель це питання не втрачає актуальності, бо ані пані Меркель, ані Німеччина загалом (зважаючи на її давні історичні зв'язки з РФ) ніколи не виявляли прихильного ставлення до європейських прагнень України. Залишається сподіватися, що відносини ФРН із Білокам'яною нині мають виключно бізнесовий характер, адже українські ПГС цього роду було заповнено саме німецьким газом, а проблему «вибіркового правосуддя» в Україні вже зрушено з мертвої точки.

Тому доволі обнадійливим видається той факт, що 24 вересня в рамках загальнополітичних дебатів 68-ї сесії Генасамблеї ООН у Нью-Йорку відбулася зустріч Президента України Віктора Януковича з Головою Європейської ради Германом ван Ромпеем та Головою Єврокомісії Жозе Мануелем Баррозу; 25 вересня Президент України обговорив питання підписання Угоди про асоціацію з главами держав-учасниць «Групи друзів України»; а вже 26 вересня міністр закордонних справ України Леонід Кожара взяв участь у неофіційній міністерській зустрічі «Східного партнерства».

Зважаючи на «торговельні суперечності», що виникли в серпні між РФ та Україною, ще 12 вересня 2013 року Європарламент схвалив резолюцію, якою визнав неприпустимим тиск Росії на країни «Східного партнерства» з метою недопущення підписання ними угод про асоціацію з ЄС. А вже 24 вересня Комітет Європарламенту з питань закордонних справ підтримав проект запиту до Єврокомісії щодо заходів, яких

має бути вжито у відповідь на тиск Росії на країни «Східного партнерства», підготовлений депутатом від Групи народних партій Яцеком Саріуш-Вольським. «Своїми діями щодо країн «Східного партнерства» Росія ставить під сумнів європейську політику сусідства, яку ми повинні захищати, підтримуючи, водночас, повне суверенне право наших партнерів обирати асоціацію з ЄС», – зазначено в документі. Отже, заходи щодо Росії мають передбачати забезпечення цілковитої відповідності діяльності російських компаній (зокрема, й тих, котрі працюють у енергетичній сфері) на території ЄС тамтешньому законодавству. Крім того, депутати висловилися на підтримку запровадження проти Росії обмежувальних заходів щодо імпорту російських товарів (які віддзеркалювали б аналогічні заходи Росії проти країн «Східного партнерства»), а також візових обмежень для громадян Росії, що повністю відповідали б рішенням РФ стосовно держав-учасниць Ініціативи. Крім того, Єврокомісія мала б розглянути можливість прискорення процесу лібералізації візового режиму з країнами-учасницями «Східного партнерства», одностороннього відкриття доступу для товарів із цих держав на ринок ЄС, надання їм фінансової допомоги, а також працювати над інтенсифікацією їхньої енергетичної інтеграції до ринку ЄС, зокрема й шляхом підтримки переговорів щодо можливих реверсних поставок енергоресурсів.

До речі, нині і Євросоюз, і офіційний Київ чітко усвідомлюють потребу диверсифікації постачання вуглеводнів, бо лише позбавлення

російського «Газпрому» монополії в енергетичному секторі може бодай частково зняти питання зовнішнього тиску з боку Москви. Відтак гарантування національної енергетичної безпеки (попри все ще істотну залежність України від поставок російського газу) вже отримало певне практичне втілення завдяки форсуванню питань видобутку сланцевого газу; запуску першої фази проекту «LNG-термінал», що дасть Україні змогу приймати близько 5 млрд. кубометрів природного газу; та долученню промислових велетнів *Shell* і *ExxonMobil* до розробки Скіфської вуглеводної площі (на шельфі Чорного моря). Крім того, 24 вересня 2013 року українські експерти у сфері енергетики взяли участь у засіданні Газової координаційної групи ЄС у Брюсселі, під час якого вони озналили європейських колеґ із розвитком вітчизняного газового сектору, рівнем готовності підземних газових сховищ до зимового періоду, а також питаннями безпеки постачання газу до Європи. Проте (що чи не найголовніше) в ході зустрічі українські делегати мали вирішити питання реверсного постачання газу на території нашої держави зі словацьких трубопроводів.

За такого розвитку подій питання цілковитої залежності від поставок російського блакитного палива, по суті, вже не стоять для України так гостро. Однак, зважаючи на чималі витрати енергоносіїв українськими промисловцями та можливість переривання газових поставок до Європи, офіційна Москва все ще може розіграти паливно-енергетичну карту з надією на відступ Києва від європейських прагнень. Хоча, використовуючи цілий комплекс політичних, економічних та інформаційних засобів тиску, РФ не лише розкриває справжню сутність своєї зовнішньополітичної стратегії, а й прирікає реалізацію власних інтересів на цілковите фіаско, адже надмірний тиск та погрози, по суті, дають Україні змогу швидше порозумітися з Брюсселем. Останній, до речі, не вдаючись до голосливої риторики, чітко пояснює причини несумісності членства України в Митному союзі з підписанням нею Угоди про поглиблену та всеохопну зону вільної торгівлі з ЄС. Так, за словами Комісара ЄС із питань розширення та європейської політики сусідства Штефана Фюле, це питання не стосується ідеологічних розбіжностей, зіткнення економічних блоків чи гри на виживання: це просто неможливо юридично. Адже держава не може водночас, приміром, зменшувати митні тарифи в рамках ЗВТ із ЄС та підвищувати їх у межах Митного союзу. Крім того, наразі не всі держави-учасниці МС є членами СОТ (до цієї структури ще не приєдналися Білорусь і Казахстан. – Ред.), що, звісно, не дозво-

лить вибудовувати відносини в його межах за загальноприйнятими світовими стандартами. Однак загалом Брюссель переконаний, що політичне зближення зі східними партнерами сприятиме створенню в майбутньому єдиного економічного простору від Лісабона до Владивостока. І підписання Угоди про асоціацію з Україною має стати першим кроком на цьому шляху.

Наша держава нині утримує лідерство серед країн-учасниць Ініціативи «Східне партнерство» (до котрої також входять Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан і Білорусь) у питаннях поглиблення кооперативних зв'язків із ЄС, тому її можливий відступ на Схід *a priori* означить цілковитий провал усієї європейської політики сусідства, котра доволі активно впроваджується Брюсселем з 2003 року. Та й геополітично залишити Україну в «сірій зоні» Європейського континенту було б аж занадто невідповідно, враховуючи її географічне положення, економічну потужність і людський потенціал. Адже створення ЗВТ між Україною та Євросоюзом збільшить обсяги європейського ринку майже на 7%, виробництво товарів і послуг у Європі – більш ніж на 1%, а експорт європейських товарів та послуг у світі – майже на 1% у загальному обрахунку.

Презентуючи 25 вересня інвестиційні можливості нашої держави в рамках VI Світового економічного симпозиуму в Нью-Йорку, Президент України Віктор Янукович зазначив, що Україна володіє висококваліфікованою робочою силою, має розвинену й конкурентоспроможну галузь сільського господарства, котра щорічно демонструє стабільне зростання на рівні 5% (що вдвічі більше, ніж у середньому в країнах ЄС), а український експорт продукції в галузі інформаційних технологій 2013 року становитиме близько 1,8 млрд. доларів США, що забезпечить нашої державі місце в п'ятірці лідерів регіону Центральної та Східної Європи.

Мабуть, із цієї ж причини гостру потребу встановлення контролю над діями Києва має й Російська Федерація, котра то шляхом економічного тиску, то за допомогою політичних пересторог чи соціокультурних пропозицій намагається залишити Україну в ареалі свого геополітичного впливу. Однак нині чітко зрозуміло, що ані доктрина «Руського світу», ані заклики до створення окремого євразійського цивілізаційного осередку не матимуть істотного впливу в питанні європейського руху української держави. Як наслідок Державна дума РФ 20 вересня заявила про бажання ЄС задовольнити свої «неоімперські амбіції»; радник Президента РФ Володимир Путін з питань регіональної економічної інтеграції Сергій Глазьев наголосив, що, підписавши Угоду про асоціацію з

Євросоюзом, Україна порушить Договір про дружбу, співробітництво і партнерство з Росією (від 31 травня 1997 року), втратить самостійність і перестане бути для РФ повноцінним партнером; а Прем'єр-міністр Росії Дмитро Медведєв узагалі запропонував Києву формулу «*aut Caesar, aut nihil*» (букв.: «або Цезар, або ніщо»), тобто «все або нічого».

За словами Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, за вісім місяців поточного року товарообіг між Україною й Росією скоротився приблизно на 20%, але при цьому обсяг торгівлі нашої держави з країнами Митного союзу все одно становить понад 60 млрд. доларів США на рік. Тож можна припустити, що очільники МС зрештою погодяться на запропоновану Президентом України Віктором Януковичем формулу відносин «3+1». Тим паче що наша держава вже бере участь у роботі Євразійської економічної комісії в ролі спостерігача, а, як відомо, раніше РФ цілковито відкидала навіть можливість існування «порційної» співпраці МС із третіми сторонами. Та й обіцяний Україні дефолт навряд чи торкнеться вітчизняної економіки. Звичайно ж, на перших етапах функціонування державної машини в новій системі координат Україна зазнаватиме певних втрат, бо переорієнтація на ширший та об'ємніший ринок із абсолютною відмінністю цінними позиціями потребуватиме відповідних змін та часу. Проте умови Угоди про асоціацію передбачають реалізацію «перехідного етапу», протягом котрого наша держава зможе адаптувати наявні технічні регламенти, нормативні документи та стандарти до вимог ЄС. Так само поступово йтиме зменшення відсоткових ставок увізних мит, що, в принципі, відбуватиметься за сценарієм лібералізації торговельних відносин із країнами СОТ, за яким українці працювали п'ять років тому. Крім того, процес зменшення ввізних мит під час проходження товарів між Україною та Євросоюзом буде двостороннім та, як наслідок, вигідним і для нашої країни, і для ЄС. А українські високопосадовці обіцяють і надалі вживати заходів з підтримки вітчизняної промисловості, адже Угода про асоціацію містить пункти, які дозволяють Україні в разі критичного перевищення імпорту застосовувати механізм спеціального мита.

Отже, простежується невпинний рух Києва на шляху зближення з ЄС, бо і українська влада, і звичайні громадяни бажують якомога швидше долучитися до західної моделі політичних, економічних та соціокультурних взаємин. Проте найважливіше – пройти крайній етап, виконавши всі умови й вистоявши політично.